

Alois Horák – R. Bojko

/ Alois Horák – R. Bojko

Iva Dupalová

Abstract:

Poet and prose writer R. Bojko (his real name was JUDr. Alois Horák, 1877-1952) is one of the nearly forgotten authors in the Czech literature. He published a total of 8 collections of poems and a novel. His lyrical and epic work deals with belief in God, celebration of life and man or protest against war. He lived in Napajedla for most of his life (1910-1952), where he created his work, practised law and enjoyed busy social life.

Keywords:

Poet, prose writer, lawyer, Napajedla

Právník, básník a prozaik Alois Horák byl mimořádnou osobností společenského života na Moravě. Jeho lidské i umělecké kvality vynikly nejenom v Napajedlích, kde většinu svého života žil a tvořil, ale zaujaly a vzbudily pozornost i u celostátních kulturních kruhů.

Narodil se 31. března 1877 na Českomoravské vysočině v obci Bedřichov u Kunštátu¹.

Se svými třemi staršími sourozenci musel matce vypomáhat v hospodářství, protože o otce přišel už ve svých třech letech. I díky tomu se na studia dostal až ve třinácti letech na naléhání místního učitele, který rozpoznal u chlapce talent a nadání. V letech 1891–1898 studoval gymnázium v Brně, na které si jako mnozí nemajetní studenti přivydělával kondicemi.² V době středoškolských studií začínal A. Horák se svými prvními spisovatelskými pokusy a vydal tři čísla rukopisného časopisu.³

Po gymnáziu nastoupil na pražskou univerzitu, studium práv dokončil v roce 1902. V Praze si přivydělával administrativní činností pro časopis Čas.⁴ Posledního půl druhého roku studií byl nucen kvůli nepříznivé finanční situaci studovat doma v Bedřichově. Pouze před zkouškami bydlel v Praze, kde si potřebné peníze opatřil doučováním svého kolegy ze studií.⁵

Po absolvování univerzity se v letech 1903–1905 stal A. Horák auskultantem v soudní službě v Brně a poté koncipientem u dr. J. Budínského, u něhož působil až do roku 1910.⁶ V té době už má za sebou otisknutí prvních prozaických textů v časopise Ženská revue (1906) s názvem Žena dle Tolstého, Ibsena a povídky Dřevorubci v Besedách času (1908).⁷ Na své literární začátky později vzpomínal: „Začal jsem v pravdě prózou, malou realistickou povídkou o dřevorubci v Besedách Času. Byl jsem tehdy v druhém ročníku práv. Později již jako koncipient měl jsem povídku Příklad v Lidových novinách a malý překlad z ruštiny. Mezitím lákala poezie.“⁸

Pro svou literární činnost si chtěl Alois Horák najít klidnější místo. Už měl dokonce vyhlédnutý Slavkov u Brna. Život v Brně se mu zdál totiž příliš dravý a rvavý. Působení v klidném malém městečku Napajedla mu nabídl spisovatel a přítel Jan Herben, který znal Napajedla díky tamějšímu řediteli cukrovaru dr. Cyrilu Seifertovi⁹. „V Napajedlích zemřel dr. Lengsfeld, okres je velký, patří k němu též Zlín, kde Masaryk dostal při posledních volbách do říšské rady nejvíce hlasů... Uvažte to. Venkov potřebuje též lidí a my – realisté – chtěli bychom tam svého člověka.“¹⁰

Horák nějakou dobu váhal, jestli si má Napajedla zvolit za svůj domov. První setkání s městem však rozhodlo. „Stál jsem a cítil život přírody, blízkost nekonečnosti a blahem, okouzlením jedva oddýchal. A druhý den viděl jsem od kostela panorama okolních kopců, tu hradbu, bránu, kterou chránil kraj své město, a z Komenského

*třídy zahlédl jsem hroty Hostýna jak připomínku věčnosti – To rozhodlo: Sbohem Slavkove –.*¹¹

Od 18. 7. 1910 si A. Horák otevřel advokátní praxi v Napajedlích. Na město si zvykal pomalu, přitom rád vzpomínal na rodnou obec Bedřichov, pro kterou dal zhotovit knihovnu s klasickou českou literaturou, mnoho knih odkázal i ve své závěti. Rodiště se mu odvděčilo už v roce 1930, kdy ho jmenovalo svým čestným občanem.¹²

Napajedla si ale nakonec také oblíbil a stal se jejich významnou osobností. Už v roce 1911 byl zvolen do správy Spořitelny města Napajedel¹³, dlouhá léta působil jako místopředseda ředitelství spořitelny, později jako předseda ředitelstva a následně správní komise.¹⁴ Kromě toho předsedal Okresnímu osvětovému sboru a knihovní radě. 23 let působil v újezdni a místní školní radě, v roce 1937 se zasloužil o vybudování nové školní budovy.¹⁵

Od roku 1910 se Horák stává členem místní organizace Sokola¹⁶, kde byl v letech 1912–1927 starostou¹⁷, od roku 1911 také předsedou vzdělávacího odboru. Zdejší TJ Sokolu věnoval při příležitosti otevření Sokolovny v roce 1911 báseň *Pro tuto zemi*, k 30. výročí trvání jednoty 1922 báseň *Bratře dbej*. Horákovo působení v Sokolu hodnotil jeho kolega František Šiška: „A tak přišel mezi nás do jednoty sokolské, kde nám svými vědomostmi a širokým rozhledem v kulturní a národní práci nemálo přispíval. Víme, že jsme jeho zapojení užívali na úkor jeho činnosti literární, ale smířil se již s tím, vida, že i na tomto poli může vykonati kus práce pro kulturní a národní život... Jako dlouholetý starosta jednoty vedl ji vždy a každým úskalím se zdarem, maje na zřeteli pouze její prospěch, rozvoj a dobré jméno.“¹⁸

Jako vynikající řečník a kulturní propagátor se sociální, vlasteneckou a uměleckou tematikou přednesl A. Horák bezpočet přednášek v rámci sokolských i jiných akcí jak v Napajedlích, tak také v blízkém okolí.¹⁹ O jeho velkém významu ve městě svědčí i fakt, že 29. října 1918 mezi prvními pronesl u místní sokolovny slavnostní proslov k vyhlášení samostatné Československé republiky.²⁰

V letech 1923–1942 působil v městském zastupitelstvu, kde byl po dvě volební období náměstkem starosty. Náměstkem předsedy Městského národního výboru Napajedla byl Horák i po roce 1945, v listopadu toho roku však na své funkce v městské správě rezignoval ze zdravotních důvodů, i když nadále velmi rád sledoval veřejný život. „A přece mne vše zajímá. Přece bych chtěl zasahovat ještě do dění rodinného, společenského, pomáhat, radit a hlavně vidět, jak se všechno vyvíjí a kam se vývoj nachýlí a zaměří.“²¹ Politické přesvědčení Aloise Horáka se utvářelo jednak pod vlivem prostředí, ve kterém vyrůstal, jednak díky jeho vztahu k T. G. Masarykovi, jeho učiteli na vysoké škole. Masarykovým myšlenkám a zásadám zůstal po celý život věrný. Horákovo sociální cítění a demokratická orientace ho nejprve vedly do realistické strany, od roku 1923 do sociální demokracie. Po roce 1948, kdy se sociální demokracie sloučila s KSČ, se stal členem KSČ.²²

Činnost Aloise Horáka byla v Napajedlích bohatá. Kromě své advokátní praxe, spolkovým a politickým aktivitám se věnoval také rozvíjení svého literárního umu. V Napajedlích napsal celkem osm básnických sbírek a jeden román²³. Svá díla psal pod uměleckým pseudonymem R.²⁴ Bojko. Slovem bojko chtěl autor zdůraznit, že je bázlivý a pokorný ve vztahu k Bohu, což je patrné především v prvním období jeho básnické tvorby.²⁵

Alois Horák mladšího věku. |

Alois Horák v pozdějších letech. |

Hrob Aloise Horáka. |

Pamětní deska na domě č. 99. |

Ve svých počátcích byl R. Bojko pod silným vlivem básníka Otokara Březiny, ke kterému byl často přirovnáván. I kvůli tomu bývá kritikou označován jako „autor nebo mystik březinovského východiska“. Kromě Březiny na něj měla vliv také filozofie L. N. Tolstého, F. M. Dostojevského, Fridricha Nietzscheho nebo T. G. Masaryka.²⁶

Největší ohlas u veřejnosti a kritiky Bojkovi přinesla jeho první básnická sbírka *Modlitby víry a lásky*, kterou vydal ve své knižnici významný kritik F. X. Šalda. Ten Bojkův literární debut komentoval slovy: „Zase jednou opravdový básník a básník kladný, básník životní síly a víry.“²⁷ Po lyrické sbírce vydává R. Bojko dvoudílnou sociální baladu *Zbytečný*, která ale neměla u kritiky pozitivní ohlas. Dokonce ani sám autor nebyl se svým dílem spokojen²⁸. Jakousi mezihru v Bojkově poetice pak tvoří soubor veršů a próz s pohádkovým námětem *Naše večery*, ve kterých básník opouští dosud preferovanou veršovou hymniku a pouští se do rodinné lyriky, která je pro něj typická i v pozdějších dílech.²⁹ V nejrozsáhlejší sbírce *O boha, život a můj lid* se R. Bojko pokusil vrátit k březinovskému ladění. Básně však nedosahovaly takové úrovně jako v první sbírce. Ve dvacátých letech pak vychází autorovi další tři sbírky *Prosté květy*, *Smrti silnější* a *Na tichém ostrově*. V nich R. Bojko rozvíjí přírodní a intimní lyriku, která se pro jeho tvorbu stává příznačnou. Kvůli opětovnému nedocení spisovatel od další tvorby opouští. Jeho návrat se uskutečnil až v roce 1937, kdy vydal při příležitosti svých šedesátin svůj první a jediný román *Jejich život*, realistický příběh inspirovaný životem v maloměstském prostředí. Ani u románu se však pozitivní odezvy R. Bojko nedočkal. Posledním literárním počinem je výpravná báseň z válečných let *Ze dna k věčnému*, která byla oceněna cenou Akademie.³⁰

Některá Bojkova díla se dokonce dočkala i zhudebnění. Verše básně *Jitřní* zhudebnil Václav Kaprál, který za svůj Druhý smyčcový kvartet získal Státní cenu. Z básnické sbírky *Prosté květy* si Vítězslava Kaprálová vybrala básně *Jitro*, *Břemeno lásky* a *Osiřelý*, na které zkomponovala Dvě písně pro zpěv a klavír. Brněnský hoboista František Suchý zkomponoval ve formě oratoria pro sólové hlasy a sbor úvodní báseň *V Getsemaně* ze sbírky *Smrti silnější*. František Suchý stvořil na slova R. Bojka kantátu *Svobodni* a *Otčina*. *Píseň důvěry* ze sbírky *Modlitby víry a lásky* zhudebnil Miroslav Balcar.³¹

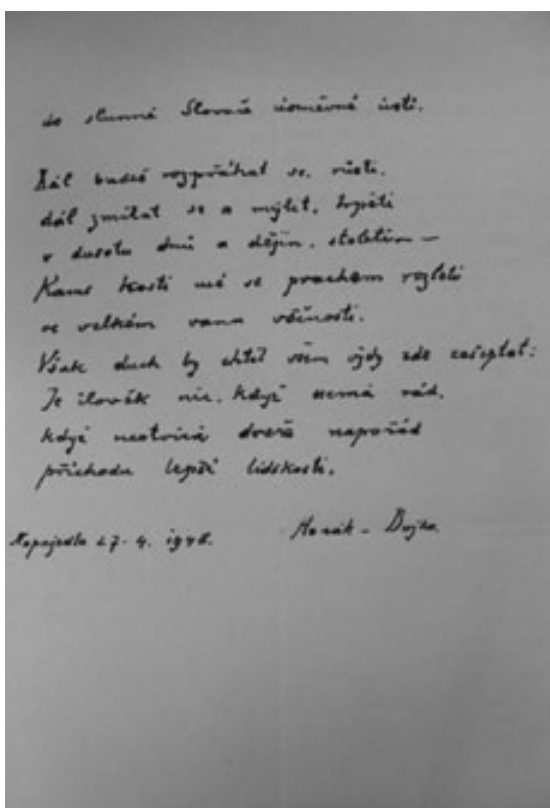
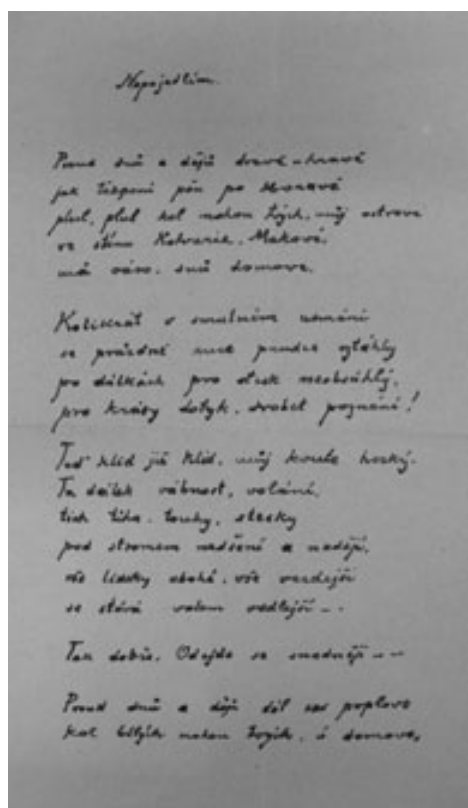
Po celý život si R. Bojko dopisoval s významnými spisovateli, například s P. Bezručem, J. Herbenem, F. X. Šaldou, J. S. Macharem, V. Mrštíkem, A. Jiráskem, A. Sovou a dalšími. Od roku 1911 působil v Moravském kole spisovatelů, od roku 1949 se stal také členem Svazu čs. spisovatelů.³²

Velkou oporu pro svou tvorbu a veřejnou činnost nacházel u své rodiny. S manželkou Magdalénou Horákovou, se kterou uzavřel sňatek v roce 1903, měl jednoho syna a tři dcery. „Máme krásné vzpomínky z dětství. Tatínek měl velice rád děti, hrával si s námi – měl ovšem málo času. Měl přesně přerozdělený čas: pro práci v advokátní kanceláři, pro psaní básní, pro veřejnou činnost. Tatínek byl hodný, laskavý, ale přísný. Poslouchat jsme museli jako hodiny. Když psal, muselo být ticho. U stolu jsme se museli sejít v určitý čas, i na procházky jsme chodili všichni společně a náš pes nás po silnici obíhal v kruhu. Když jsme byli větší, četl nám tatínek nahlas *Knihu džunglí* a *pohádky Boženy Němcové*.“³³

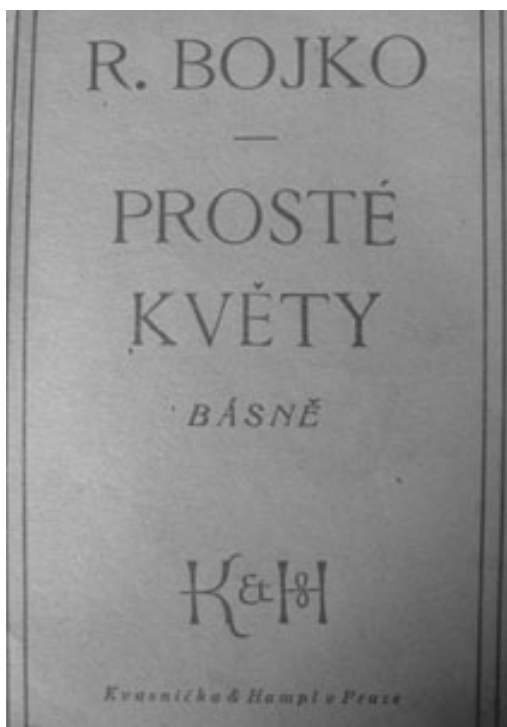
A. Horák měl velké vlastenecké cítění, které dokázal v době 1. světové války, kdy se stal členem Maffie. V roce 1917 podepsal také Manifest spisovatelů, ve kterém

přes dvě stě českých spisovatelů požadovalo právo českého národa na sebeurčení.³⁴ O této těžké době a svém postoji k ní se později skromně vyjádřil: „Nikdy jsem na sebe neupozorňoval, nikdy se netlačil dopředu a nikdy nebránil. Má smrt opraví můj obraz, bude-li za života zkreslen.“³⁵

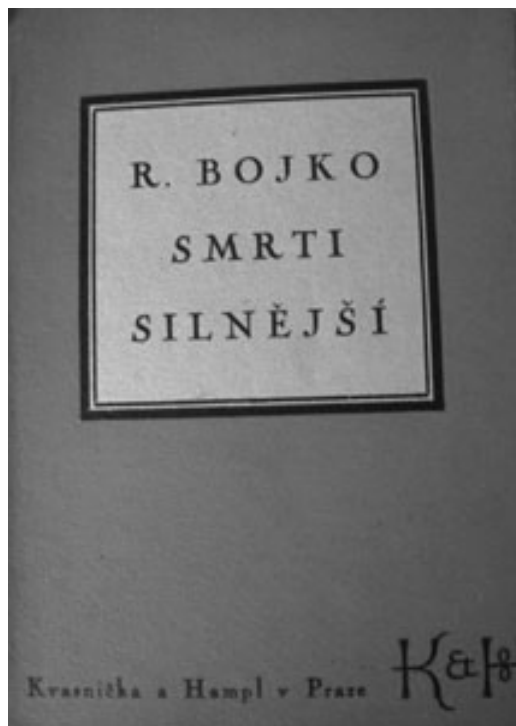
I některé jeho básně³⁶ v časopisech Zlatá Praha, Besedy Času nebo v České stráži byly ve válečných časech několikrát zkonfiskovány, což v doslovu své sbírky O boha, život a můj lid okomentoval takto: „Jak bylo možno uveřejňovat? A psát jinotajně jsem nechtěl a snad ani nedovedl.“³⁷ Svými básněmi „Balada“, „Přísaha“, „Nastavím, nastavíš“ se vyjadřoval také k „mnichovské zradě“. Za protektorátu v roce 1943 byl dokonce pro podezření z účasti na ilegální činnosti zatčen gestapem a dán do vazby ve Zlíně. Pro nemoc a stáří byl po týdnu propuštěn.³⁸ Květoslava Sosnová, dcera A. Horáka, později na zatčení vzpomínala: „Šla jsem po schodech nahoru – proti mně sestupovali dva muži – mezi nimi tatínek. Stačil říci mamince jediné slovo – rozuměla „divan“. Po odchodu gestapa jsme prohledaly pohovky, obrátily je vzhůru nohama, ale nenašly jsme nic. Když otce za týden přivezli, pověděla mu maminka, že jsme v žádném divanu nic nenašly. Vysvětlení: Tatínek řekl, když ho gestapo odvádělo, jen velmi nezřetelně: „Diana“. Měl totiž na knihovně postavenou sošku bohyně lovu – Diany, ta byla dutá, a do ní stočil tatínek list, který nesmělo gestapo najít. A také nenašlo! Ale ani my ne.“³⁹

Rukopis básně „Napajedlím“. |

Přebaly knih R. Bojka. |

Přebaly knih R. Bojka. |

Mezi Horákovy koníčky, kromě literární činnosti, patřily dlouhé procházky v přírodě po okolí nebo rodinné výlety do Beskyd a na Slovensko⁴⁰. Později trávil dovolenou na léčebných pobytech v lázních v Jáchymově nebo v Teplicích nad Bečvou. V roce 1936 navštívil i Jugoslávii. Měl rád práci na zahradě, především kosení trávy. S přáteli v kavárně u Látalů (později Dělnický dům) si občas zahrál šachy nebo karty. K jeho nejbližším přátelům v Napajedlích patřili ředitel cukrovaru dr. Cyril Seifert, lékař dr. Richard Würz, řezník Josef Kohn a členové Sokola.⁴¹

Za svou dlouholetou práci byl A. Horák v roce 1945 jmenován čestným občanem města Napajedla. Slavnostní diplom s obrazem Napajedla mu byl předán 2. května 1946 při slavnosti pořádané na jeho počest v zasedací síni radnice.⁴²

Dne 30. 3. 1947 mu pak město uspořádalo v místním sále Sokolovny oslavu 70. narozenin. Slavnosti se kromě oslavence a jeho rodiny zúčastnili představitelé a zástupci různých organizací a široká veřejnost. Na slavnostním matiné si oslaveneц vyslechl různé projevy, poslechl si pěvecký oddíl Sokola a zaposlouchal se do slov svých veršů *Můj kraj, Nový domov, Napajedla, Pro tuto zem, Bratře dbej!* K této příležitosti vydal přípravný výbor oslav tiskem a vlastním nákladem brožuru „70 let R. Bojka“. Jeden výtisk s podpisy přípravného výboru v přepychové kožené vazbě byl věnován jubilantu.⁴³ V rozhlasě promluvil o životě a díle Aloise Horáka také spisovatel František Kožík.⁴⁴

Na A. Horáka se v Napajedlích nezapomnělo ani po jeho smrti. K 100. výročí básníkovy narození 31. 3. 1977 se konal u jeho hrobu pietní akt, kterého se zúčastnila básníková rodina. Kulturní vložku zajistila Základní škola Napajedla. Ve školním roce 1979–1980 místní kroužek Klub mladých čtenářů Plamínek o R. Bojkovi vypracoval putovní výstavu, která získala jedno z prvních míst v soutěži literárních kroužků Klubu mladých čtenářů.⁴⁵ U příležitosti 120. výročí narození odhalil 29. března 1997 Muzejní klub a TJ Sokol Napajedla pamětní desku na domě č. 99 na Palackého ulici, ve kterém A. Horák bydlel a tvořil.⁴⁶

Bohatý veřejný i umělecký život Aloise Horáka končí 22. prosince 1952, kdy umírá na mozkovou mrtvici. Jeho tělesné ostatky jsou uloženy v rodinném hrobě v Napajedlích, na kterém se nachází básníkův epitaf.

*Postůj, poutníče, pomně,
že šel jsem pozorně, skromně
s údivem, s vroucí vděčností
před krásou světa se skláněje –
zachycen v každé hodině
za ruku, za šat naděje
doufal vždy, miloval, vztahoval prudce
po pravdě, poznání ruce,
vzdával se s důvěrou, dětinně
Bohu a věčnosti,
Mučené zemi, rodině*

Poznámky:

- ¹ Bedřich Beneš Buchlovan charakterizoval Bojkovo rodiště jako kraj, kde se chléb dobývá z kame-
nité půdy, kde neztřeje víno a zpěv a kde ženy nejsou majolény, kraj náboženských hloubalů,
horlitelů a kazatelů. Viz KOL. AUTORŮ: Sedmdesátiny R. Bojka, s. 9.
- ² Osobní fond R. Bojka, uložený v soukromém osobním archivu.
- ³ PÍSKOVÁ, M.: Modlitba za mé dílo R. Bojko. Napajedla: Město Napajedla, Muzejní klub v Napa-
jedlích, 1997, s. 35.
- ⁴ Táž, s. 33.
- ⁵ Osobní fond R. Bojka, uložený v soukromém osobním archivu.
- ⁶ Tamtéž.
- ⁷ Povídkami, básněmi a překlady přispíval také do časopisů: Moravsko-slezská revue (od 1908), Lid.
noviny (od 1909), Novina (od 1909), Zvon (od 1909), Čes. kultura (od 1912), Zlatá Praha (od 1913),
Večery Lid. novin (1913-14), Cesta (od 1918), Lípa (od 1918), Naše země (příloha Moravsko-slez-
ského sborníku, 1918), Čas. Černá země (od 1924), Lit. rozhledy (1928 autobiografická stať Básník
smrti silnější), Pískle v trní (1929), Kolo (1937). Viz FORST. V.: Lexikon české literatury. 1. díl. Osobnosti,
díla, instituce A–G. Praha: Academia, s. 265 a PÍSKOVÁ, M., s. 35.
- ⁸ R. Bojko o sobě. Pražské noviny 8. 4. 1937.
- ⁹ Poslanec za stranu realistickou, za války člen Maffie. Udržoval styky s J. Zeyerem, A. Sovou, O. Bře-
zinou, A. Jiráskem ad. Byl i členem řádu Augustiánů Starobrněnského kláštera. Viz Státní okresní
archiv Zlín, f. Archiv města Napajedla 1421–1945 (1951), inv. č. 27.
- ¹⁰ Státní okresní archiv Zlín, f. MěNV Napajedla, inv. č. 187.
- ¹¹ Tamtéž.
- ¹² Osobní fond R. Bojka uložený v soukromém osobním archivu.
- ¹³ Stanovy Spořitelny města Napajedel byly schváleny 10. října 1899. Slavnostně byla spořitelna
otevřena 1. ledna 1900. Viz PÍSKOVÁ, M.: Napajedla v letech 1850–1989. In: Napajedla. Příroda,
dějiny, kultura. Napajedla: Město Napajedla, 1998, s. 127.
- ¹⁴ PÍSKOVÁ, M.: R. Bojko. Modlitba za mé dílo. Napajedla: Město Napajedla, 1997, s. 34.
- ¹⁵ Tamtéž.
- ¹⁶ Státní okresní archiv Zlín, Tělovýchovná jednota Sokol Napajedla, inv. č. 77.
- ¹⁷ Tělovýchovná jednota Sokol byla založena v roce 1892. První starostou byl zvolen JUDr. Roman
Zapletal. Viz více v knize VYKOUKAL, M.: 110 let Tělocvičné jednoty Sokol Napajedla. Napajedla:
Tělocvičná jednota Sokol Napajedla, 2002, 21 s.
- ¹⁸ Státní okresní archiv Zlín, f. Tělocvičná jednota Sokol Napajedla, inv. č. 1.
- ¹⁹ V osobním fondu R. Bojka lze nalézt projevy k různým akcím Sokola nebo i pohřební projevy.
- ²⁰ Napajedelské noviny, 1997, roč. 2, č. 3, s. 4.
- ²¹ KOL. AUTORŮ: Sedmdesátiny R. Bojka. Uherské Hradiště: Knihotiskárna Karla Hylského, s. 21.
- ²² PÍSKOVÁ, M.: Modlitba za mé dílo R. Bojko. Napajedla: Město Napajedla, Muzejní klub v Napa-
jedlích, 1997, s. 34.
- ²³ Modlitby víry a lásky (1912, rozšířené vydání 1922), Zbytečný (1. díl 1916, 2. díl 1917), Naše večery
(1917), O boha, život a můj lid (1919), Prosté květy (1924), Smrti silnější (1927), Na tichém ostrově
(1929), Jejich život (1937), Ze dna k věčnému (1948).
- ²⁴ Význam iniciály R. není známý. V autorově pozůstalosti lze nalézt označení Richard či Rudolf Boj-
ko, které však pisatelé R. Bojkovi přidávali omylem.
- ²⁵ Osobní fond R. Bojka uložený v soukromém osobním archivu.

- ²⁶ PÍŠKOVÁ, M.: Modlitba za mé dílo R. Bojko. Napajedla: Město Napajedla, Muzejní klub v Napajedlích, 1997, s. 7.
- ²⁷ ŠALDA, F. X.: Kritické projevy 9 (1912–1915). Praha: Čs. spisovatel, 1954, s. 41.
- ²⁸ „Zbytečný je nečistý. Jsou v něm místa holé, suché prózy, právnického řečnění. Styděl jsem se, stydím zaň, ale dnes si říkám, že to vlastně bylo první třeba nezdařené zvolání proletářské poesie.“ Viz Pražské noviny 8. 4. 1937. Uloženo v soukromém osobním archivu R. Bojka.
- ²⁹ Národní osvobození, 31. 3. 1937.
- ³⁰ Osobní fond R. Bojka, uložený v soukromém osobním archivu.
- ³¹ Tamtéž.
- ³² Tamtéž.
- ³³ Muzeum Napajedla, f. Osobnosti města.
- ³⁴ BOJKO, R. O boha, život a můj lid. 1. vyd. Přerov: Obzor, 1919, s. 228.
- ³⁵ Tamtéž.
- ³⁶ Bože, věřím; Za noci; V hodině úzkosti; Jarní procházka; Po létech; Evropo. Viz BOJKO, R. O boha, život a můj lid. 1. vyd. Přerov: Obzor, 1919, s. 228.
- ³⁷ Tamtéž.
- ³⁸ Osobní fond R. Bojka, uložený v soukromém osobním archivu.
- ³⁹ Muzeum Napajedla, f. Osobnosti města.
- ⁴⁰ Od roku 1928 byl členem Klubu československých turistů. Viz osobní fond R. Bojka uložený v soukromém osobním archivu.
- ⁴¹ Tamtéž.
- ⁴² Osobní fond R. Bojka uložený v soukromém osobním archivu a Státní okresní archiv Zlín, f. Archiv města Napajedla 1491–1945 (1951), inv. č. 28.
- ⁴³ Státní okresní archiv Zlín, f. MěNV Napajedla, inv. č. 187.
- ⁴⁴ Pásmo o R. Bojkovi se vysílalo i během jeho 60. a 65. narozenin. Viz Osobní fond R. Bojka uložený v soukromém osobním archivu.
- ⁴⁵ Osobní fond R. Bojka, uložený v soukromém osobním archivu a Muzeum Napajedla, f. Osobnosti města.
- ⁴⁶ Napajedelské noviny, duben 1997, roč. 2, č. 4, s. 4.